

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annettua lakia. Lakia ehdotetaan muutettavaksi lähinnä siten, että yhteistoimintaa paikallishallinnon toimintojen organisointimuotona tuetaan. Lakia ehdotetaan muutetta-

vaksi myös niin, että toimivalta päättää kihlakunnanvirastojen palvelutoimistoista siirrettäisiin lääninhallituksilta sisäasiainministeriölle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetussa laissa (126/1992) säädetään kihlakuntahallinnosta ja sen organisaatiosta. Lain 3 ja 4 §:n säännöksissä lähdetään periaatteesta, että kihlakunnanvirastot ovat melko samankaltaisia ja eri toimialoilla on omat yksikkönsä kaikissa kihlakunnissa. Lain 5 §:ssä säädetään kuitenkin yhteistoinnista niin, että kihlakunnanviraston yksikkö tai erillinen virasto voidaan määrätä hoitamaan tehtäviä toisen kihlakunnan alueella tai virastot voidaan määrätä yhteistoinnintaan.

Lain 2 §:n mukaan tavoitteena on parantaa palvelujen laatua ja kansalaisten oikeusturvaa, turvata palvelujen riittävä ja tasapuolinen saatavuus maan eri osissa sekä luoda edellytykset toimintojen kokoamiselle yhteen, päätösvallan siirtämiselle paikallistasolle ja palvelujen taloudelliselle tuottamiselle.

Valtion paikallishallinnon ja kihlakuntahallinnon toiminnalliset ja taloudelliset toimintaedellytykset ovat muuttuneet lain säätämisen jälkeen melko paljon. Tiukkenevat taloudelliset kehukset ja toimintojen kohoavat laatuvaatimukset tekevät monen pienen yksikön toiminnasta erittäin vaikeaa. Poliisitoimessa, syyttäjätöimessä ja ulosotossa on jouduttu enenevässä määrin turvautumaan yksiköiden väliseen yhteistoinnintaan, koska yksiköiden yhdistäminen ei ole aina ollut mahdollista.

Kaikissa kihlakunnanvirastossa ei ole koskaan ollut kaikkia osastoja, vaan jotkin kihlakunnanvirastot ovat hoitaneet tehtäviä myös muissa kihlakunnissa. Yhteistoinninta on tavanomaista useimmissa kihlakunnanvirastoissa.

Lähes kaikkien lain tavoitteiden saavuttaminen edellyttää entistä enemmän ja laajempaa yhteistoinnintaa tai suurempia yksiköitä. Poliisitoiminnan kannalta olisi tarpeen antaa yhteistoinnintamääräyksiä ja yhdistää yksiköitä.

Valtioneuvoston selonteossa keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta ja kehittämistarpeista on linjattu kihlakuntahallinnon kehittämistä muun muassa seuraavasti:

- palvelujen saatavuus turvataan ja laatua parannetaan tehostamalla johtamista ja resurssien käyttöä sekä lisäämällä tuottavuutta tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laajempaa yhteistoinnintaa hyödyntämällä;

- kihlakunnanvirastojen nykyiset toimialat kehittävät organisaatiotaan tavalla, joka parhaiten turvaa toimialan palvelujen saatavuuden ja laadun.

Kihlakunnanvirastojen toimialojen hallinnollisia järjestelyjä säänteleviä lakeja on tarkoitettu ehdottaa muutettaviksi niin, että yksiköitä voitaisiin yhdistää ja yhteistoinnintajärjestelyjä laajentaa palvelujen saatavuuden ja laadun sekä toiminnan tehokkuuden turvaamiseksi. Jotta valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annettu laki olisi yhdenmukainen toimialojen hallintoa koskevan lainsäädännön kanssa, ehdotetaan sen 3 §:n 1 momenttia ja 4 §:n 2 momenttia muutettaviksi niin, että yhteistoinninta olisi selvästi organisointivaihtoehtona kuten lain 5 §:n mukaan.

Hallintonselonteossa on linjattu, että paikallishallinnon toimipaikkoja koskeva päätöksenteko siirretään ministeriöille. Esityksessä ehdotetaan valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annettua lakia muutettavaksi niin, että toimivalta päättää kihlakunnanvirastojen palvelutoimistoista siirrettäisiin lääninhallituksilta sisäasiainministeriölle.

Lain 2 §:n 2 momentin viittaus ehdotetaan muutettavaksi nykyisen perustuslain mukaiseksi.

Lain 3 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakitekstissä selkeytetään mahdollisuus organisoida toiminnot yhteistoinninnassa toisen kihlakunnan kanssa. Tämä mahdollisuus on lain 5 §:n nojalla jo olemassa.

Lain 4 §:n 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi kuulumaan niin, että kussakin kihlakunnassa voi olla kaikki yksiköt. Koska lain 5 §:n mukaan palvelut kihlakunnassa voidaan järjestää myös toisen kihlakunnan yksikön voimin, säännökset eivät ole olleet täysin yhtenevät. Pykälän sanamuodossa ei enää lähdetäisi siitä, että jokaisessa kihlakunnanvirastossa on kaikki osastot.

Lain 4 §:n 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi niin, että toimivalta päättää kihlakunnanvirastojen palvelutoimistojen määrästä ja sijainnista siirretään lääninhallituksilta sisäasiainministeriölle. Tavoitteena on säilyttää lähipalvelut piirikoon kasvaessa.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksen organisatoriset vaikutukset tulisivat esiin yksiköiden yhdistämisissä ja annettavissa yhteistoimintamääräyksissä. Poliisin, ulosoton ja syyttäjälaitoksen toimialueet ja yhteistoiminta-alueet kasvaisivat nykyisestä ja yhteistoiminta myös syvenisi useilla alueilla.

Esitys mahdollistaa toiminnan tehostamisen ja turvaa siten palvelujen saatavuutta ja laatua.

Esityksellä ei ole välittömiä taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriössä.

Sisäasiainministeriö on saanut esityksestä lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, valtakunnansyyttäjänvirastolta, lääninhallituksilta Ahvenanmaan lääninhallitusta lukuun ottamatta, Kyrönmaan, Loviisan, Tornionlaakson, Salon, Suomussalmen ja Ylä-Savon kihlakunnanvirastoilta, Lappeenrannan ja Vaasan kihlakuntien erillisiltä virastoilta, Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:ltä, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry:ltä, Palkansaajajärjestö PAR-DIA ry:ltä, Suomen Nimismiesyhdistys ry:ltä ja Svenska Finlands folktingeltä.

Ministeriöt ja valtakunnansyyttäjänvirasto eivät vastusta esitystä. Lääninhallitukset pitävät palvelutoimistoja koskevan toimivallan siirtämistä sisäasiainministeriöön tarpeettomana, mutta muuten eivät vastusta esitystä. Kihlakunnanvirastot suhtautuvat esitykseen melko neutraalisti, mutta katsovat sen käytännössä merkitsevän kihlakuntajärjestelmän ytimen poistamista. Kihlakuntien erillisillä virastoilla ei ole ollut yleensä huomautettavaa esityksestä.

Järjestöistä PUSH ry ja Suomen Nimismiesyhdistys ry suhtautuvat esitykseen kriittisesti ja katsovat sen olevan ristiriidassa kihlakuntajärjestelmää koskevien eduskunnan kannanottojen kanssa. Järjestöt katsovat yleisesti, että muutostilanteissa olisi noudatettava hyvää henkilöstöpolitiikkaa. Svenska Finlands folkting pitää ruotsinkielisten palveluiden turvaamista erityisen tärkeänä.

4. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy esityksiin, jotka koskevat poliisin, syyttäjän ja ulosoton organisaation uudistamista. Esitykset ovat samanaikaisesti eduskunnan käsiteltävinä, mutta ne voidaan toteuttaa myös erillisinä uudistuksina.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista 14 päivänä helmikuuta 1992 annetun lain (126/1992) 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentti sekä 4 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

2 §

Palveluja ja kansalaisten oikeusturvaa parannettaessa on otettava huomioon, mitä perustuslain 17 §:ssä säädetään ja mitä saamenkielisten palvelujen ja oikeusturvan tasapuoliseksi järjestämiseksi on tarpeen.

3 §

Läänin alue jaetaan kihlakuntiin kuntien rajoja noudattaen. Jaosta päättää valtioneuvosto. Sisäasiainministeriö pyytää jaosta esitykset lääninhallituksilta. Lääninhallituksen on ennen esityksen tekemistä kuultava asianomaisia kuntia.

4 §

Kihlakunnanvirastoon voi olla sijoitettuna poliisin, syyttäjän ja ulosoton toimintoja sekä tarvittavia muita yksiköitä. Kihlakunnan erilliset virastot hoitavat vastaavia tehtävälueita.

Palvelujen saatavuuden turvaamiseksi kihlakunnanvirastoilla voi olla palvelutoimistoja. Sisäasiainministeriö päättää asianomaisia kuntia kuultuaan palvelutoimistojen määrästä ja sijaintipaikasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sisäasiainministeri *Kari Rajamäki*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista 14 päivänä helmikuuta 1992 annetun lain (126/1992) 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentti sekä 4 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Palveluja ja kansalaisten oikeusturvaa parannettaessa on otettava varteen, mitä hallitusmuodon 14 §:ssä on säädetty ja mitä saamenkielisten palvelujen ja oikeusturvan tasapuoliseksi järjestämiseksi on tarpeen.

3 §

Valtion paikallishallinto järjestetään kihlakunnittain. Läänin alue jaetaan kihlakuntiin kuntien rajoja noudattaen. Jaosta päättää valtioneuvosto. Sisäasiainministeriö pyytää jaosta esitykset lääninhallituksilta. Lääninhallitusten on ennen esityksen tekemistä kuultava asianomaisia kuntia.

4 §

Kihlakunnanvirastossa on toiminnallisesti mahdollisimman itsenäistä päätösvaltaa käyttävät poliisi-, syyttäjä- ja ulosottoyksikkö sekä tarvittavat muut yksiköt. Kihlakunnan erilliset virastot hoitavat vastaavia tehtäväalueita.

Palvelujen saatavuuden turvaamiseksi virastoilla voi olla palvelutoimistoja. Lääninhallitus päättää asianomaisia kuntia kuultuaan palvelutoimistojen määrästä ja sijaintipaikasta.

Ehdotus

2 §

Palveluja ja kansalaisten oikeusturvaa parannettaessa on otettava huomioon, mitä perustuslain 17 §:ssä säädetään ja mitä saamenkielisten palvelujen ja oikeusturvan tasapuoliseksi järjestämiseksi on tarpeen.

3 §

Läänin alue jaetaan kihlakuntiin kuntien rajoja noudattaen. Jaosta päättää valtioneuvosto. Sisäasiainministeriö pyytää jaosta esitykset lääninhallituksilta. Lääninhallituksen on ennen esityksen tekemistä kuultava asianomaisia kuntia.

4 §

Kihlakunnanvirastoon voi olla sijoitettuna poliisin, syyttäjän ja ulosoton toimintoja sekä tarvittavia muita yksiköitä. Kihlakunnan erilliset virastot hoitavat vastaavia tehtäväalueita.

Palvelujen saatavuuden turvaamiseksi kihlakunnanvirastoilla voi olla palvelutoimistoja. Sisäasiainministeriö päättää asianomaisia kuntia kuultuaan palvelutoimistojen määrästä ja sijaintipaikasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .